

Tinde van Andel publiceerde samen met Sofie Ruyschaert in 2011 het boek *Medicinale en Rituele Planten van Suriname*, na enkele jaren wetenschappelijk onderzoek. Het boek is het resultaat van enkele jaren wetenschappelijk onderzoek van het Naturalis Biodiversity Center en de Universiteit Gent naar het gebruik van planten voor geneeskrachtige, magische en religieuze doeleinden.

Suriname is een land met een grote culturele diversiteit en een hoge diversiteit aan planten. Het Surinaamse oerwoud herbergt een schat aan medicinale kruiden, maar door de eeuwen heen brachten de Afrikaanse slaven en Aziatische contractarbeiders ook nog tal van nuttige planten met zich mee. Inheemsen, Creolen, Marrons, Hindostanen, Javanen: iedere bevolkingsgroep heeft haar eigen religie, taal, rituelen en ideeën over ziekte en gezondheid. Toch vindt er ook veel kennisuitwisseling plaats. Hoe dit boek tot stand kwam is het onderwerp van het eerste deel van de lezing.

Met de publicaties van Stahel, Geijskes en Ostendorf werden de nuttige planten van Suriname voor het eerst systematisch in kaart gebracht. Veel auteurs hebben nadien hun best gedaan om de traditionele Surinaamse kruidenkennis vast te leggen: May, Titjari, Heyde, Slagveer. Deze studies waren echter niet of nauwelijks gebaseerd op herbariumcollecties en zijn dus moeilijk achteraf verifieerbaar. Na de publicatie van het standaardwerk over de Afro-Surinaamse religie door Wooding in 1972 en de boeken over winti en ritueel plantgebruik van Henri Stephen en Nellius Sedoc kwam er meer erkenning voor deze traditionele godsdienst in de Surinaamse samenleving. Het medicinale en rituele plantgebruik van de Marrons is echter nog lang onderbelicht gebleven.

Het onderzoek van Van Andel en Ruyschaert begon op de Vreedzaammarkt in Paramaribo, de plek waar het gebruik van medicinale en rituele planten in Suriname het meest zichtbaar is. Zij voerden daarna onderzoek uit in Powakka, Brownsweg, Nieuwe Lombe en Bigiston. Ze interviewden traditionele genezers, winti priesters, pandits, marktvrouwen, jonge en oude mensen, kenners en leken, zowel in Suriname als in Nederland. Het boek is nog steeds erg populair in beide landen.

Hoe ontdekken mensen eigenlijk welke planten ze kunnen gebruiken als medicijn, voedsel, brandhout of materiaal om een huis mee te bouwen? En hoe geven ze deze informatie aan elkaar door als ze geen gebruik kunnen maken van geschreven tekst? Tussen 1670 en 1850 werden er 300.000 Afrikanen naar Suriname vervoerd. Hoe wisten zij te overleven in een jungle die zij niet kenden? Hoe ontdekten zij nuttige planten? En kunnen we dit vandaag de dag nog achterhalen? De Creoolse "oso dresi" (huismiddeltjes) zijn een begrip in Suriname en Nederland. De Marrons gelden als specialisten op het gebied van medicinale en rituele planten. Hoe zij hun Afrikaanse plantenkennis hebben gebruikt om het Surinaamse oerwoud te leren kennen is onderwerp van het tweede deel van de lezing.

Als de lokale namen van planten aan nader onderzoek worden onderworpen, zien we dat de eerste Afrikanen in Suriname diverse plantensoorten, geslachten en families herkenden uit Afrika. Die gaven ze een Afrikaanse naam, afkomstig uit talen zoals het Ewe, Twi, Kikongo, etc. Van de inheemsen leerden ze diverse planten die in Afrika in het geheel niet voorkomen. Omdat de meeste Surinaamse planten geen Engelse, Portugese of Nederlandse naam hadden, zijn er door de Afro-Surinamers veel nieuwe namen verzonnen ten tijde van de slavernij. Ook hebben mensen, soms met fatale gevolgen, planten getest op hun medicinale werking. Informatie over giftige planten werd gedeeld, omdat deze van pas konden komen slavenhouders om het leven te brengen en zo de vrijheid te verkrijgen Marrons, die diep in het binnenland planten tegenkomen die niemand kenden, moesten diep in hun Afrikaanse kennis graven om de flora om hen heen een naam te geven. Het is deze plantenkennis die hen heeft geholpen te overleven in de Surinaamse jungle.